

NATURENS RIGE

Skovbjerg Bakkeø Mosaiklandskab

Område 16



Område 16

Skovbjerg Bakkeø Mosaiklandskab

Område 16

Landskabets kendetegn

Dette landskabsområde ligger i den østlige del af kommunen på et højtliggende terræn, der er en del af Skovbjerg Bakkeø. Langt de fleste steder er landskabet kendetegnet ved et småbakket terræn med flere smeltevandsdale (billede 1).

Området indeholder mange landskabselementer i forskellige skala, som derved har skabt et mosaiklandskab (billede 1-3) .

Landskabsområdet er præget af opdyrkning og tilplantning af heden. Plantager er derfor nogle af de bærende karaktertræk sammen med hegn, der afgrænser marker i middelstor skala. Heder findes spredt i landskabet som en reference til landskabet inden opdyrkningen og tilplantningen.

Terræn og bevoksning begrænser udsigterne på tværs af landskabet og skaber lukkede landskabsrum. Landskabsværdierne knytter sig især til de store plantager og heder samt Vorgod Ådal, der har en lille skala og afgræssede enge omkring Vorgod Å (billede 2).

Landskabsområdet rummer få tekniske anlæg, men tekniske anlæg i omkringliggende landskabsområder påvirker hovedparten af dette landskabsområde (billede 3). Få steder i Vorgod Ådal og ved Momhøje er landskabet frit for visuel påvirkning (billede 2).

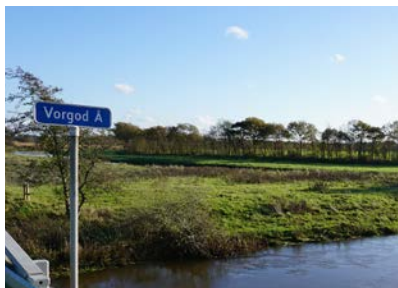
Beliggenhed og afgrænsning

Landskabsområdet ligger i den østlige del af kommunen og strækker sig fra Skjern Å mod nord. Mod øst følger afgrænsningen kommunegrænsen mod Herning Kommune. Mod nord strækker afgrænsningen sig fra Fjaldene og følger Feldbæk terrænlavning. Landskabsområdet adskiller sig fra de omgivende landskabsområder med sin karakter af småbakket mosaiklandskab.

Den sydvestlige del af landskabsområdet følger Vorgod Ådal og det større plantage- og hedeområde ved Borris og Bjørslev Plantage. Den nordvestlige afgrænsning er lagt mod et åbent og mindre bevoksningspræget landskab, *Skovbjerg Bakkeø Landbrugslandskab*.



Landskabet er kendetegnet af et blødt bakkelandskab, som her i den nordlige del ved Vester Barde (billede 1).



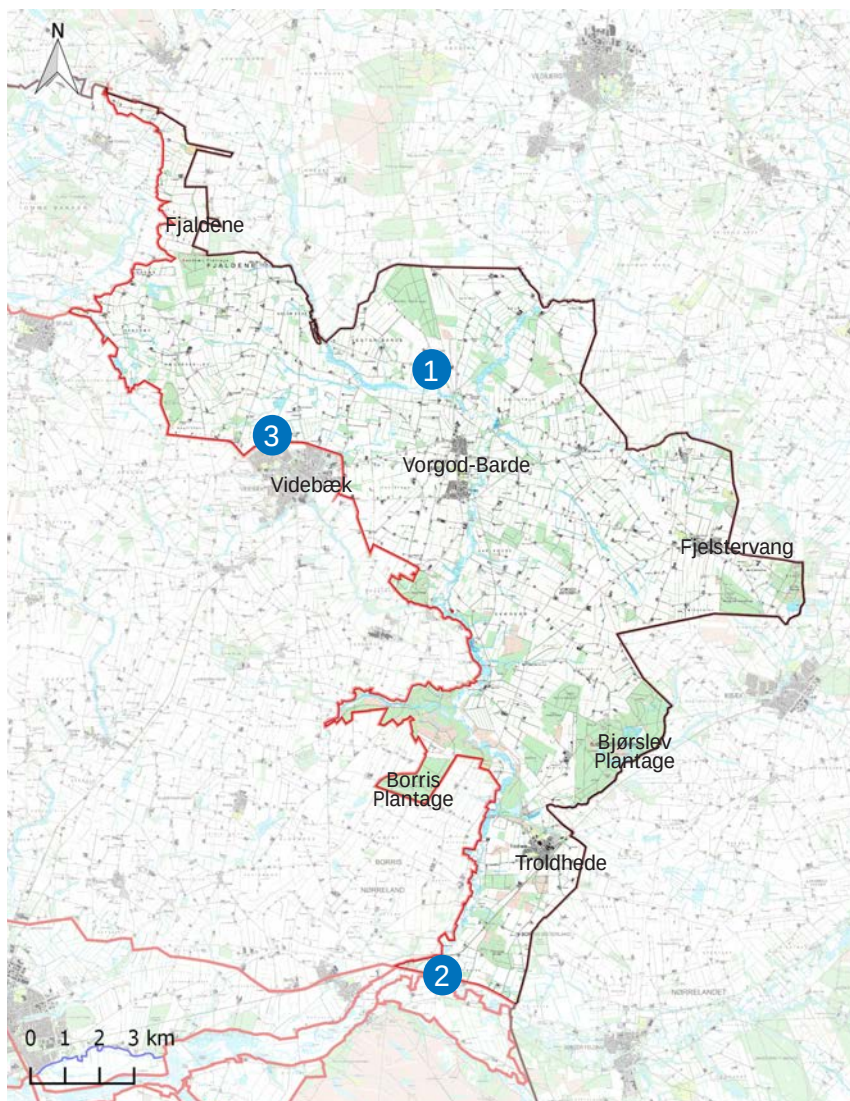
Vorgod Ådal varierer i bredden. I den sydlige del af landskabsområdet er den bred (billede 2).



Landskabsområdet er generelt præget af tekniske anlæg i udsigterne, eksempelvis her nord for Videbæk (billede 3).

Signaturforklaring

-  Karakterområde
-  Delområde
-  Kommunegrænse
-  Billedereferencer



Anbefalinger

Input til håndtering af landskabshensyn og landskabskarakter



Landskabsområdet er visuelt påvirket af tekniske anlæg, især anlæg stående i omkringliggende landskabsområder. Her ses vindmøllerne ved Videbæk Mose.

Landskabskarakteren

Landskabets mosaik af plantage, hede, dyrkede marker og afgræssede enge er væsentlige for landskabsområdets karakter og bør understøttes.

Landskabets geologiske karaktertræk af et bakket terræn med tydelige smeltevandsdale bør fortsat kunne aflæses, og bør derfor styrkes og opretholdes.

Skovrejsning

Landskabsområdet har kapacitet til mere skov, når det understøtter den eksisterende mosaikkarakter, og skov kan derfor indpasses i små til store enheder. Der bør lægges vægt på at skabe oplevelsen af den karakteristiske rumlige afgrænsning, som landskabet har, når man færdes i landskabsområdet. Ny skov bør hverken sløre oplevelsen af heder eller gravhøje.

Det er ligeledes væsentligt, at ny skov ikke bliver placeret i terrænlavninger og ådale og derved slører oplevelsen af den åbne karakter, der også er karakteristisk for landskabet.

Ny skov kan sikre en grøn overgang mellem by og landskab samt tekniske anlæg, så bebyggelse og anlæg ikke er så fremtrædende i landskabsbilledet. Skovrejsning bør ske på en måde, så der stadig er indsigtskiler til kirker.

Landbrugsbyggeri/stort byggeri i det åbne land

Det er muligt at etablere landbrugsbyggeri i forskellig skala, da landskabsområdet har kapacitet til forskellige former for tilpasning.

Landbrugsbyggeri bør holdes i en lille til middel skala og tilpasses den karakter, området fremstår med. Landbrugsbyggeriet bør afskærmes af beplantning.



Hegnsstruktur afgrænser markerne og afskærmer flere steder gårde, som her syd for Troldhede.

Ved alt byggeri bør den samlede bygningsmasse fremstå ensartet og harmonisk i landskabet.

Afskærmning ved hjælp af bevoksning bør tage udgangspunkt i eksisterende hegnstrukturer samt øvrig beplantning. Ny beplantning bør understøtte disse strukturer.

Etableringen af stort landbrugsbyggeri eller andet stort byggeri bør kun ske på baggrund af en konkret vurdering af indpasningsmulighederne. Stort byggeri kan optræde dominerende i landskabet og bør indpasses på en måde, hvor skalaen nedtones. Eksempelvis bør byggeriet placeres så lavt i terrænet som muligt, så terrænets afskærmende effekt udnyttes, og ligeledes bør bevoksningsstrukturen af hegn og plantage udnyttes til helt eller delvist at afskærme byggeriet.

Ådale bør friholdes for landbrugsbyggeri.

Byrand

Ny eller ombygget bebyggelse bør ikke fremstå markant i landskabsbilledet. Byranden bør fremstå grøn og tilpasset den omgivende bevoksningskarakter og ligeledes være tilpasset i skala til den omgivende bebyggelse.

Tekniske anlæg

Landskabet bør friholdes for nye, høje anlæg for ikke at forstærke den tekniske påvirkning af landskabet.

Lave tekniske anlæg, der kan skjules af bevoksning, kan indpasses i landskabet. For at undgå yderligere påvirkning af den landskabelige oplevelse bør de lave anlæg ikke være synlige i landskabet.

Analyse

Geologiske karaktertræk



Landskabsområdet fremstår med udjævnede bakker på et højtliggende terræn. Her ses de bløde bakker ved Vester Barde i den nordlige del af landskabsområdet.

Bærende karaktertræk:

Landskabsområdet omfatter et højtliggende terræn med udjævnede bakker og et markant bakkedrag mod nord. Små vandløb og lavbundsområder ligger i terrænlavningerne.

En markant ådal løber centralt i nord-sydgående retning.

Geologisk dannelse og terræn

Landskabets geologiske karaktertræk omfatter et småbakket terræn med udjævnede bakker og flere smeltevandssdale.

Mosaiklandskabet er en del af *Skovbjerg Bakkeø*, der blev dannet i forrige istid (Saale). Her var området dækket af is, der dannede et bakkelandskab med karakter af det Østjylland, man ser i dag. I sidste istid lå den vestlige del af Jylland, herunder *Skovbjerg Bakkeø*, frit for is, og kraftige processer som erosion, permafrost og vind udjævnede det ellers markante terræn. De

sidste to istider har derfor skabt det landskab, der ses i dag (se billede på denne side).

I den nordlige del af landskabsområdet ses en bakkeryg i området kaldet *Fjaldene*. Bakkeryggen er en randmoræne, der i forrige istid blev skubbet sammen af isen. Ligesom resten af bakkeøen er den efterfølgende blevet eroderet og udjævnet og fremstår mindre markant.

Terrænet er præget af et højtliggende plateau med småbakket terræn, som falder mod den store smeltevandssdal Skjern Ådal mod syd. Små og store ådale går på kryds og tværs af landskabsområdet. Vorgod Ådal løber som én større smeltevandssdal centralt igennem landskabet i nord-sydgående retning.

Jordart

Landskabsområdet er domineret af smeltevandssand. I de små vandløb og lavbundsområder

består jordarten af en blanding af ferskvandstørv og ferskvandssand. Stedvist er der morænesand og smeltevandssgrus.

I den nordvestlige del af landskabsområdet ligger lukkede råstofområder. Her findes glimmerler og glimmersand, som er uspecificerede glimmerholdige marine aflejringer. Andre små lukkede råstofområder findes spredt i landskabet.

Hydrologiske forhold

Skovbjerg Bakkeø er et morænelandskab, hvor smeltevand har eroderet terrænet og dannet terrænlavninger, der har ledt vandet væk fra isen. Området præges af flere vandløb, hvoraf Vorgod Å er en af de største. Åen løber fra Barde mod syd og har sin naturlige slyngning. I den sydlige del af området løber Vorgod Å til Skjern Å. Der ligger flere små vandløb i området, som er en del af landskabets bærende



Smeltevandsdale løber på kryds og tværs i landbrugslandskabet som her i den nordlige del af landskabet sydøst for Fjaldene.

karakter (se billede nederst på denne side).



Vorgod Ådal løber centralt igennem landskabsområdet som en større smeltevandsdal. Her ses den sydlige del af ådalen, hvor Vorgod Å løber til Skjern Å.

Kulturbetingede karaktertræk



I Vorgod Ådal er lavbundsområdet særligt præget af afgræssede enge, som er en del af landskabets kulturbetingede oprindelse.

Bærende karaktertræk:

Landskabsområdet er kendetegnet af en mosaik af dyrkede marker, bebyggelse langs veje samt bevoksning af plantager og strukturerede hegn. Flere tekniske anlæg findes i landskabsområdet.

Karaktertrækkene har oprindelse i opdyrkning af heden og anvendelse af lavbundsområder som afgræssede enge.

Landskabskarakterens oprindelse

De bærende kulturbetingede karaktertræk stammer fra den landbrugsmæssige udnyttelse af landskabet med opdyrkning og tilplantning af heden.

Denne del af *Skovbjerg Bakkeø* er opdyrket senere end den vestlige del af kommunen. I dette landskabsområde var der ingen tilknytning til havet eller fjorden, og det gjorde området mindre attraktivt for blandt andet

herregårde. Her lå gårdene derfor spredt i landskabet og særligt nær ådale, da opdyrkningen af heden begyndte at tage fart i 1800-tallet. Inden opdyrkningen lå de fleste gårde nær ådale og terrænflader, som blev brugt til græssende kreaturer.

I samme periode som opdyrkningen af det gamle hedelandskab skete der tilplantning af heden med plantager, blandt andet i et forsøg på at bekæmpe sandfygning og beskytte de dyrkede marker mod vind.

Dyrkningsmønster

Den sene opdyrkning af heden har skabt et landskab med små til middelstore dyrkede marker, der bliver brudt af mange hegn og småbevoksninger. På historiske kort ses, at der omkring 1930'erne stadig var en dominans af hede, og at opdyrkning af heden først for alvor gik i gang senere end mod vest.

Heder findes stadig, men er

mere udbredt i den sydlige del af landskabsområdet. De findes ofte i tilknytning til plantage. Størrelsen af hederne varierer fra små 'rester' til sammenhængende områder. Hederne er derfor et af de bærende karaktertræk og skaber en reference til, hvordan landskabet så ud inden opdyrkningen tog fart.

Ådale og terrænflader er



Afgræssede enge er en del af mosaiklandskabet, som særligt opleves ved Vorgod Ådal. Her ligger et bredt lavbundsområde i den nordlige del af ådalen ved Althe.



Mange hegn præger landskabets bevoksningsstruktur som her sydvest for Fjelsestervang. Plantager og andre småbevoksninger er også en del af bevoksningen i landskabet.

præget af afgræssede enge (se billeder på venstre side).

Bevoksningsstruktur

Bevoksningen består af mange hegn, store og små plantager samt en spredt forekomst af bevoksninger på marker og i terrænlavningerne.

Læhegn blev etableret i det ellers beplantningsfrie landskab, da heden blev opdyrket. Hegnene er ofte flerrækkede og står generelt vinkelret på ådalene, så de tegner linjer ned over dalsiderne. Hegnene danner flere steder en tydelig struktur i landskabet.

Plantagerne er små til middelstore og står spredt i området uden et bestemt mønster og findes især i den sydlige del af landskabsområdet.

Småbevoksninger findes i høj grad spredt i hele landskabet og afgrænser de dyrkede marker (se billede på denne side).

Bebyggelsesstruktur

Bebyggelsesstrukturen tegnes af små til middelstore gårde, der de fleste steder ligger langs vejene.

Oprindeligt lå bebyggelsen langs ådale med engarealer i det ellers golde hedelandskab, men gårde blev langsomt etableret langs vejene, da heden blev opdyrket. I forbindelse med opdyrkningen begyndte landsbyer at udvikle sig i landskabet. Bebyggelsens placering langs vejene ses eksempelvis ved Vorgod og Fjelsestervang.

Landsbyerne Fjelsestervang og Vorgod-Barde ligger centralt i landskabsområdet nær ådale. Troldehede ligger i den sydlige del af landskabet og har udviklet sig som en stationsby siden 1880'erne, da jernbanen blev indviet.

Tekniske anlæg

Området indeholder flere tekniske anlæg, men de er

overvejende koncentreret omkring Videbæk i den nordvestlige del af landskabsområdet.

Nær Videbæk findes én større transformerstation, hvor seks højspændingsledninger fordeler sig ud fra. To højspændingsledninger forløber umiddelbart nord for Troldehede og øst for Fjelsestervang nær Momhøje.

I hele landskabet står flere vindmøllegrupper, master og enkelte husstandsvidmøller. Vindmøllegrupperne står ved Fjaldene, Vester Barde, Videbæk Mose, Fjelstrup og Troldehede.

I Vorgod Ådal findes dambrug, som har karakter af teknisk anlæg.

Rumlige og visuelle karaktertræk



De dyrkede marker har overvejende en middelstor skala, mens landskabet omkring terrænlavningerne opleves i lille skala. Her nær Skærbæk skaber terrænet en åben karakter, hvor terrænet andre steder kan skabe mere lukkede rum.

Bærende karaktertræk:

Landskabsområdet har et sammensat udtryk, som skyldes bevoksning, et varieret terræn og marker af en lille til middel skala. Landskabet optræder med en overvejende lukket karakter.

Der findes udsigter over landbrugslandskabet, som varierer på grund af terrænet og bevoksningen. Den visuelle påvirkningsgrad opleves moderat.

Skala og kompleksitet

Landskabet opleves at have en lille til middel skala og en sammensat karakter, da de bærende karaktertræk består af mange landskabselementer, der knytter sig til landbruget, plantagerne, hederne og terrænlavningerne.

Den sammensatte karakter er et resultat af et landbrugslandskab med mange hegn, der på grund af en overvejende orientering

mod ådalene på kryds og tværs af området skaber en varieret struktur. De øvrige karaktertræk som bevoksninger, plantager, heder og terrænlavninger med afgræssede enge varierer i skala og skaber sammen med hegnene en i høj grad sammensat karakter.

Skalaen varierer fra en middel skala omfattende de dyrkede marker til en lille skala, hvilket overvejende opleves nær terrænlavningerne.

Alle de bærende karaktertræk skaber tilsammen et mosaiklandskab, som er karakteristisk for landskabsområdet (se billede på denne side).

Rumlige afgrænsning

Den rumlige afgrænsning varierer og bestemmes af strukturen af hegn og plantager samt det småbakkede terræn (se billede øverst på højre side).

Det bakkede terræn skaber til dels mere lukkede og til dels mere åbne rum. I terrænlavningerne lukker landskabet sig om rummene, og bevoksningen ligger mange steder ved grænsen til de lavereliggende områder. Derved opleves rummene lukkede i terrænlavningerne. Terrænet kan også skabe mere åbne rum, da små bakker gør det muligt at se over bevoksning og landskab.

En lukket karakter dominerer den sydlige del af landskabsområdet, da plantagerne indrammer de små og middelstore rum og påvirker oplevelsen af landskabet i dette område.

Den nordvestlige del af landskabsområdet fremstår mere åbent end landskabet i den øvrige del af landskabsområdet. Her optræder hegnene mere ustrukturerede, og bakkerygens terræn er i højere grad den



Hegn og plantager skaber her en tydelig afgrænsning af de dyrkede marker ved Borris Østerland.

rumskabende faktor.

Udsigter

I landskabsområdet er der ikke mange udsigter på grund af bevoksninger, der begrænser udsigterne på tværs af landskabet. På grund af det bakkede terræn til landbrugspræget landskab er der mulighed for udsigter enkelte steder. Ved Fjaldene kan der opleves lange kig over Feldbæk mod Omme Bakker.

I den nordøstlige del af landskabsområdet ligger et stort lavbundsområde. Her findes der langstrakte udsigter over et fladt terræn.

Vorgod Ådals terrænlavning gør det muligt at opleve kig på tværs af landskabsområdet mod vest.

Visuel påvirkning

Landskabsområdet er generelt præget af tekniske anlæg, der står i dette og i de omkringliggende landskabsområde.

Det er overvejende industri i det tilstødende landskabsområde mod vest, *Skovbjerg Bakkeø Landbrugslandskab*, der påvirker dette landskabsområde visuelt. Eksempelvis kan et større industriområde ved Videbæk og et stort anlæg ved Sønderup vest for Vorgod Ådal opleves fra større dele af dette landskabsområde (se billede nederst på denne side.)

Der er ét sted i landskabet, hvor der ikke kan opleves visuelle påvirkninger. Det er i området omkring Mombjerger.



Her ses Videbæk som en større by samt industriområde i det tilgrænsende landskabsområde, hvilket visuelt påvirker dette landskabsområde. Andre landsbyer i landskabsområdet har en overvejende grøn byrandskarakter og præger landskabet i mindre grad end Videbæk.

Vurdering

Landskabskarakterens styrke

Vurderingsparametre

- Tilstedeværelse og tydelighed af bærende karaktertræk.
- Tydelighed af den kulturbetingede oprindelse.
- Samspil mellem de geologiske og kulturbetingede karaktertræk.

Særligt karakteristisk

K16-1: Vorgod Ådal

Vorgod Ådal er landskabsområdets største ådal, som er særlig tydelig i landskabsområdet. Det skyldes dalens markante dalsider og mange steder lysåbne karakter præget af afgræssede enge med sparsom lav bevoksning. Dét får dalen til at fremstå særligt karakteristisk. Dalen er afgrænset af omkringliggende landbrugslandskaber mod nord og plantager mod syd. Derfor opleves den sydlige del af ådalen lukket, mens den nordlige del opleves mere åben og synlig fra længere afstande (se billede på denne side).

Den kulturbetingede oprindelse er knyttet til dalens funktion som græsningslandskab præget af eng og overdrev. Dette karaktertræk er fortsat tydeligt i hovedparten af ådalen. Brede afgræssede enge optræder især, hvor Vorgod Ådal løber ud i Skjern Å samt, hvor ådalen ligger

tilstødende Nørre Vium.

Området har et fint samspil mellem de geologiske og kulturbetingede karaktertræk med afgræssede enge på de våde jorde og marker på de tørre.

K16-2: Bjørslev og Borris Plantager

De større sammenhængende plantager i den sydlige del af landskabsområdet er samlet

vurderet særligt karakteristisk. Her er den bærende mosaikkarakter omfattende skov, plantager, hede og dyrkede marker i høj grad tilstede og tydelig. (se billede s. 443).

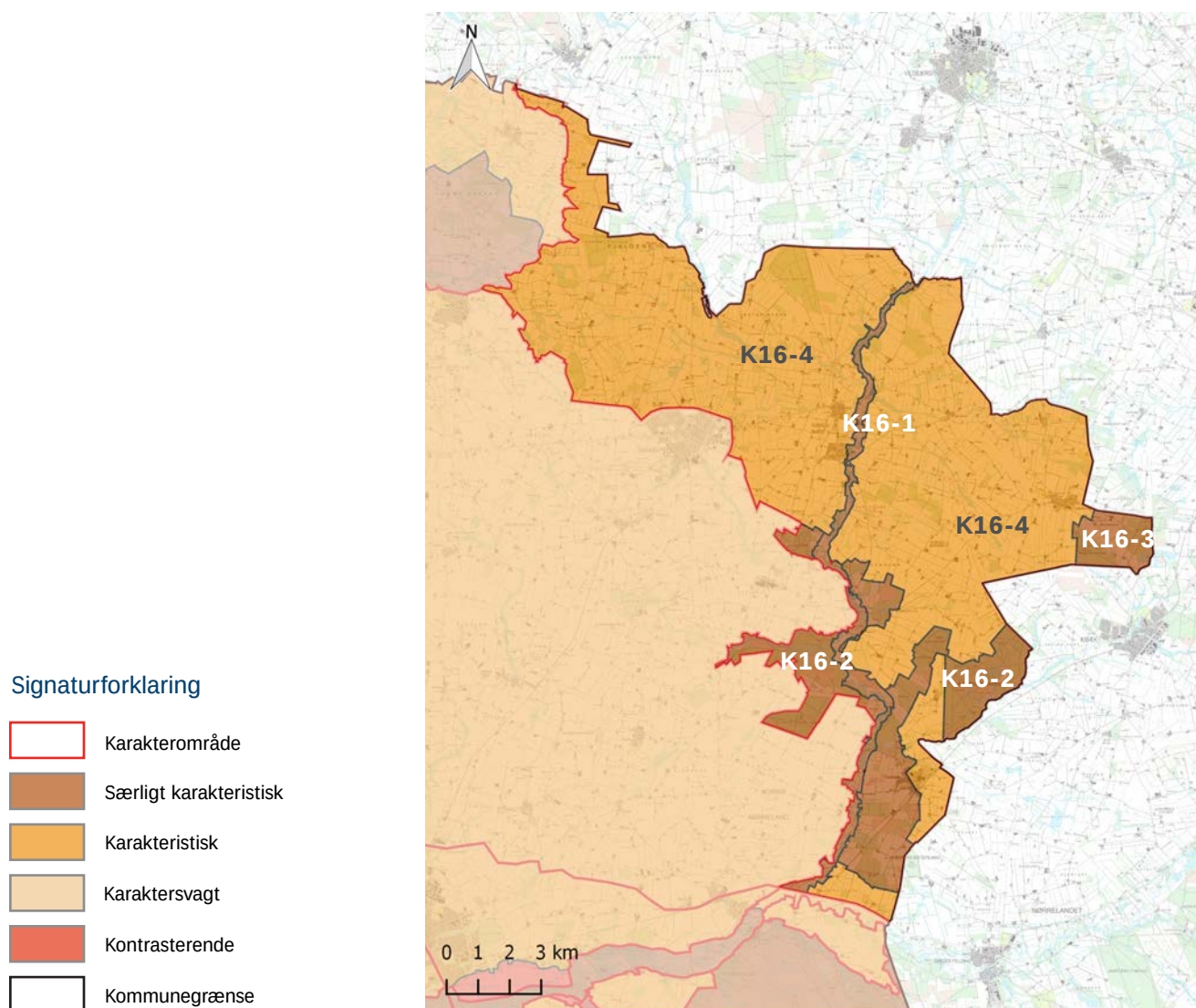
Plantagerne viser tydeligt landskabskarakterens oprindelse som tilplantet hede, og de små heder skaber en reference til landskabet inden tilplantningen. (se billede på højre side).



Vorgod Ådal ses her ved Vorgod-Barde med afgræssede enge, som er en del af den kulturbetingede oprindelse.



Både store og små plantager er tilstede i landskabsområdet og præger særligt den sydlige del. Her ses Aner Gårde Plantage, som er en mindre plantage ved Borris Østerland.





Nær Vorgod Østerby ses middelstore marker og flerrækkede hegn.

Samspillet mellem de geologiske og kulturbetingede karaktertræk er tydeligt, da plantager og heder er tilstede på den tørre sandjord, mens enge ses i de naturlige lavbundsområder i terrænlavningerne (se billede på højre side).

K16-3: Mombjerge

Mombjerge betegner et bakke-
drag, der ligger i den østlige del
af landskabsområdet på tværs af
kommunegrænsen til Herning
Kommune. De bærende karakter-
træk i form af en mosaik af
hede, plantager samt dyrkede
marker, der afgrænses af hegn,
fremstår tydelige og giver land-
skabet en lukket karakter.

Den kulturbetingede oprin-
delse af landskabskarakteren
som et opdyrket hedelandskab
er tydelig i hele Mombjerge, idet
plantager og dyrkede marker
præger området med små heder
som reference.

Plantager, marker og rester
af heder viser et fint samspil
mellem de geologiske og kul-
turbetingede karaktertræk.
Området har tidligere været
udnyttet til råstofindvinding af
brunkul.

Karakteristisk

K16-4: Landbrugslandskabet

I det mere landbrugsprægede
landskab er mosaikkarakteren til
stede men mindre markant, og
denne del af landskabsområdet
er derfor vurderet karakteristisk.
Her er det især middelstore
marker, flerrækkede hegn samt
spredt bevoksning og bebyg-
gelse af gårde og landsbyer, der
kendetegner landskabet (se bil-
lede på denne side).

Den kulturbetingede oprindelse
knytter sig til den sene opdyrk-
ning af heden, der har resulteret
i et mosaiklandskab med spredt
bevoksning og små områder
med hede. Oprindelsen er der-
for fortsat afspejlet i landskabets

karakter.

Samspillet mellem de geologiske
og kulturbetingede karakter-
træk er tydelig, da de mere tørre
arealer er opdyrkede, og de lav-
bundsprægede områder er
præget af eng. Der findes sted-
vise brunkulslejer i landskabet.



Mosaikkarakteren ses her med dyrkede marker spredt mellem plantagerne samt afgræssede enge i terrænlavninger. I terrænlavninger ses lav bevoksning i varierende grad som her vest for Trolldhede.

Landskabskarakterens tilstand

Vurderingsparametre

- De kulturbetingede karaktertræks intakthed i forhold til landskabskarakterens oprindelse.
- Vedligeholdelsesmæssig tilstand af de bærende karaktertræk.
- Graden af visuel påvirkning.

God tilstand

T16-1: Vorgod Ådal

Ådalens kulturbetingede karaktertræks intakthed i forhold til landskabskarakterens oprindelse er vurderet *god*. Det afspejles i de afgræssede enge i lavbunden.

Den vedligeholdelsesmæssige tilstand af de bærende karaktertræk vurderes overvejende *god*, da ådalen fremstår som et græsningslandskab med en lysåben karakter. Især i den sydlige del af ådalen er lavbunden friholdt for bevoksning og præget af brede afgræssede enge. Mod nord snævrer ådalen ind og er præget af spredt, lav bevoksning, der i nogen grad svækker den vedligeholdelsesmæssige tilstand af de kulturbetingede karaktertræk. De geologiske karaktertræk i form af smeltedalsdal og vandløb vurderes i *god* vedligeholdelsesmæssig tilstand, da ådalen i hovedparten af landskabsområdet er en tydelig

struktur og åens forløb er naturlig uden væsentlig udretning (se billede s. 447).

Vorgod Ådal vurderes kun i *mindre* grad visuelt påvirket af tekniske anlæg. Få veje og anlæg krydser ådalen, og nær landsbyen Vorgod-Barde er få master synlige. Den visuelle påvirkning fra de omkringliggende landskabsområder er ligeledes *mindre*, da ådalens lave placering i terrænet og omkringliggende bevoksning skjuler anlæggene.

T16-2: Mombjerge

De kulturbetingede karaktertræks intakthed ved Mombjerge er vurderet *god*. Det er afspejlet i de små heder, tilplantning med plantager og markstrukturen, der markeres af hegn.

Den vedligeholdelsesmæssige tilstand af de bærende karaktertræk vurderes hovedsagelig *god*. Det skyldes, at heder hovedsagelig er ubevoksede, hele hegn

afgrænser markerne, og bakke-
draget kan opleves fra de åbne heder.

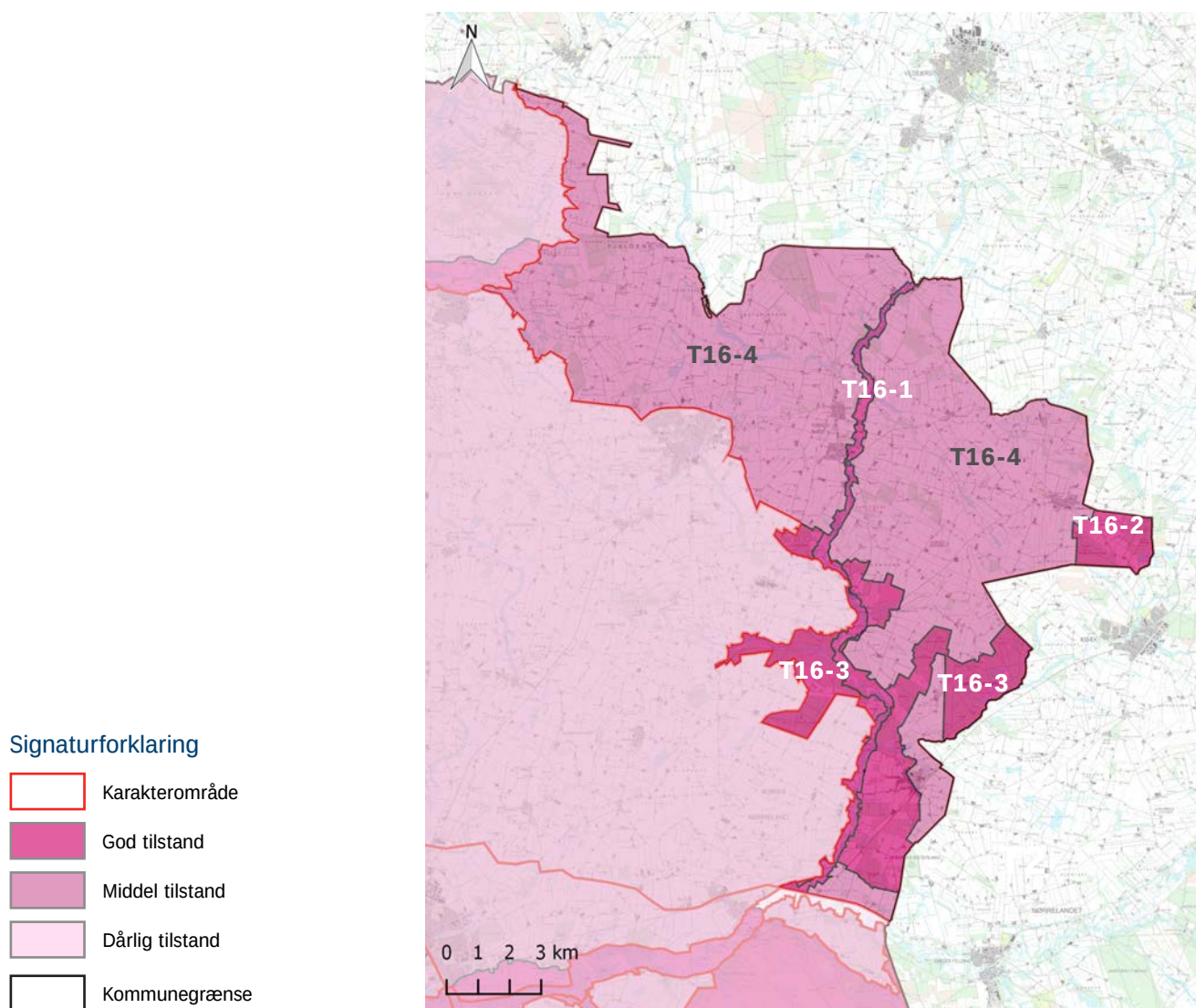
Denne del af landskabsområdet er et af de få steder, som er særligt upåvirket af tekniske anlæg. En del højspændingsledninger krydser området, men er i høj grad skjult af beplantningen og terrænen. Mombjerge og Kommuneplantagen skjuler de tekniske anlæg i de omkringliggende landskabsområder. Graden af den visuelle påvirkning er derfor *mindre*.

T16-3: Bjørslev og Borris Plantage og øvrige plantager

Intaktheden af de kulturbetingede karaktertræk ved de sydlige plantager vurderes *god*, da mosaikkarakteren er tydelig. Plantagerne er i nogen grad brudt af dyrkede marker og mindre heder. Hederne optræder i lysninger og skaber en reference til landskabet, inden det blev opdyrket (se billede til højre).



Bevoksningen fremstår som hegn, plantager og småbevoksninger spredt i landskabet, og disse elementer er medvirkende til at skabe et mosaiklandskab. Her fremstår plantage og småbevoksning ved Nørre Vium.





Hegn fremstår overordnet struktureret og vedligeholdet rundt om dyrkede marker. De dyrkede marker er en del af hele landskabsområdet. Her ses dyrkede marker øst for Vorgod-Barde.

Den vedligeholdelsesmæssige tilstand vurderes *middel* til *god*. Dette skyldes til dels, at de tilbageværende heder fremstår overvejende uden tilgroning og særlig karakteristiske som hede.

I dette område er den visuelle påvirkning vurderet *moderat*. Flere tekniske anlæg i form af højspændingsledninger, vindmøller samt tekniske anlæg fra industri påvirker området.

Middel tilstand

T16-4: Landbrugslandskab

Landbrugslandskabets kulturbe-tingede karaktertræks intakthed i forhold til landskabskarakterens oprindelse er vurderet *middel*. Intaktheden knytter sig til opdyrkningen af heden og er afspejlet i spredt beliggende gårde, marker afgrænset af hegn, samt afgræssede enge og moser i terrænlavninger (se billede øverst på denne side). Der er kun få små heder tilbage, som referer til landskabet inden

opdyrkningen.

Den vedligeholdelsesmæssige tilstand af de bærende karaktertræk varierer i landbrugslandskabet, men vurderes hovedsagelig *middel*. Hegnene fremstår strukturerede og hele, mens terrænlavningerne kan være tilgroet af krat eller dyrkede marker helt ned til vandløbet (se billede nederst på denne side).

Landbrugslandskabet er visuelt påvirket af tekniske anlæg som står både i dette landskabsområde og de tilstødende landskabsområder, og den visuelle påvirkning vurderes *moderat*.



I de mindre terrænlavninger i landbrugslandskabet kan områderne fremstå tilgroet som her i den nordlige del af området nær Bolsø Hede.



Vorgod Ådal har sit naturlige forløb og er overvejende fri for bevoksning. Her i den sydlige del ses ådalen bred og fri for bevoksning.

Landskabskarakterens oplevelsesmuligheder

Oplevelsesparametre

- Stedbunden: Oplevelsen knytter sig til et afgrænset landskab.
- Udsigt: Områder præget af udsigter ud over det sædvanlige.
- Enkeltelement: Oplevelsen består af et element i landskabet.
- Udsigtpunkt: Punkter med en særlig udsigtsmulighed.

Oplevelsen har typisk reference til landskabets geologiske eller kulturhistoriske fortælling eller særlige naturindhold.

Stedbunden

V16-1: Plantager

Plantagerne giver landskabet en *særlig karakter og landskabsværdi*, da plantagerne er en stor del af de kulturbetingede landskabstræk og ses i hovedparten af landskabsområdet.

Den kulturhistoriske fortælling om tilplantning af heden kan opleves, da flere heder stadig er tilstede i landskabsbilledet, som viser, hvordan landskabet så ud inden tilplantningen.

Bjørnslev Plantage er én af de større plantager i området, og tilplantningen startede her i slutningen af 1800-tallet som led i det danske hedeselskabs motto "Hvad udad tabes, skal indad vindes". Plantagerne er derfor en del af den nationale historie (se billede nederst s. 451). Imellem plantager ses eng i lavbundsområderne, som længe har været brugt til græsning. Tørv og brunkul har også været en del

af ressourcebrugen i området. Plantagen er rig på fortidsminder, der ligesom engarealerne skaber en oplevelsesværdi, der er knyttet til områdets brug langt tilbage i tiden.

I Borris Plantage og omkringliggende skovområder ligger lavbundsområder nær Vium Bæk og skaber en særlig oplevelse. Her er en tidligere råstofudgravning, som afspejler forholdet mellem de kulturbetingede og geologiske karaktertræk.

V16-2: Vorgod Ådal

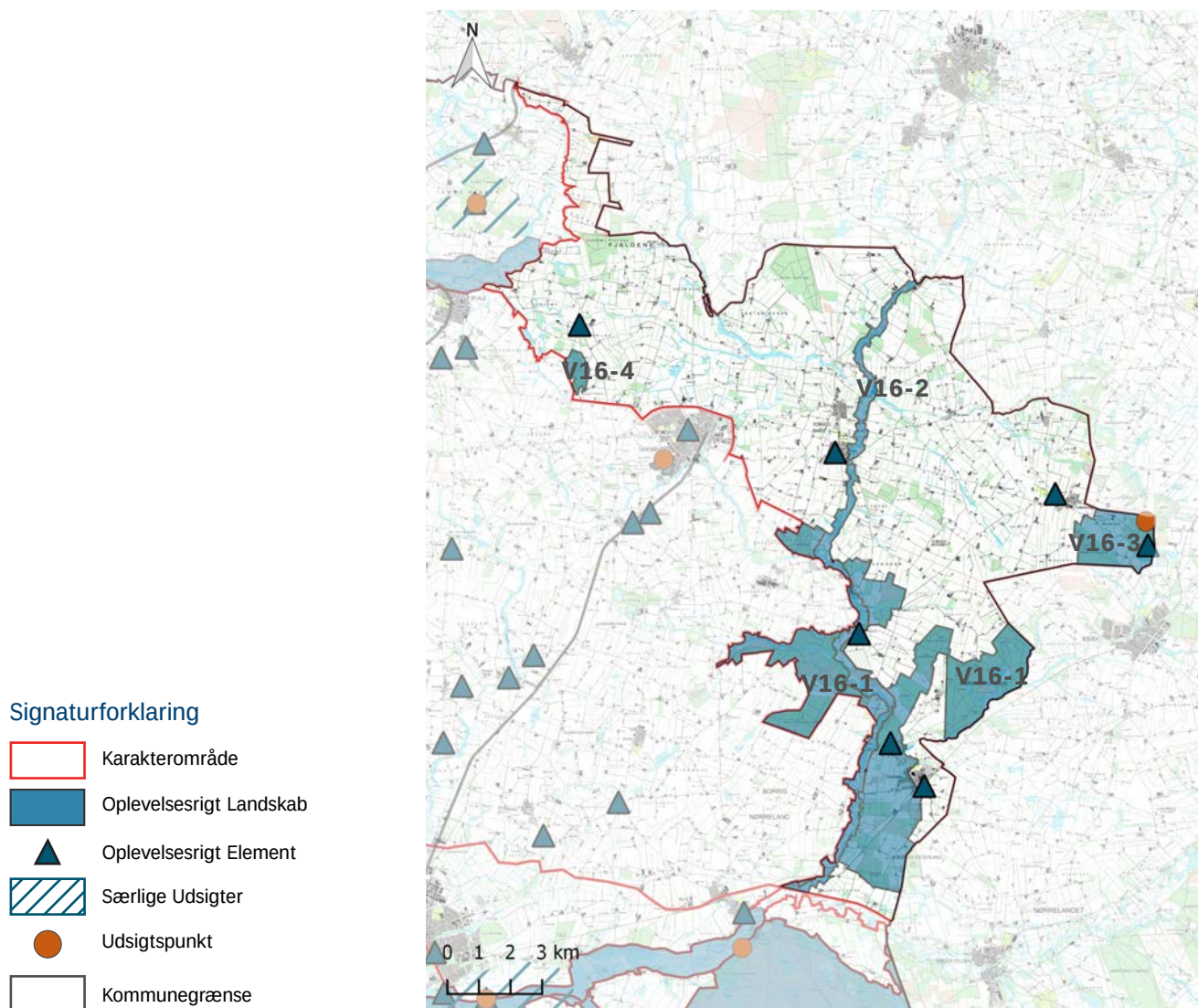
Vorgod Ådal er vurderet *særligt karakteristisk* og har en *særlig oplevelsesværdi*, som knytter sig til den kulturhistoriske fortælling om afgræsset engareal og geologisk fortælling om smeltevandsdal. Vorgod Ådal løber markant igennem landskabsområdet og slynger sig ned gennem det bakkede landskab og munder ud i Skjern Å. I terrænlavningen er de afgræssede enge en del af den kulturbetingede fortælling, som har fundet sted, inden



Ved Momhøje er en gammel plantage og brunkulsleje taget i brug som et naturcenter.



Den nordlige del af Vorgod Ådal opleves overvejende med afgræssede enge, som skaber en særlig oplevelsesværdi tilknyttet den kulturbetingede oprindelse. De våde områder i terrænlavninger har længe været brugt til kreaturer, især da heden var udbredt i landskabet.





Kirker er en del af landskabets oplevelse, men de opleves dog overvejende lokalt. Her ses Fjølstervang Kirke i venstre side af billedet set fra vest.

heden blev opdyrket. Sammen skaber smeltevandsdalen og de afgræssede enge en særlig oplevelse af ådalen (se billede s. 449).

V16-3: Mombjerge

Mombjerge og de tilknyttede plantager er vurderet *særlig karakteristiske* med en stor *oplevelsesværdi*. De kulturbetingede karaktertræk bestående af tilplantet hede giver området sin karakter, og små heder skaber en reference til området inden tilplantningen. På det højeste punkt er flere fortidsminder beliggende på hede, og hedens ubevoksede præg medvirker til mulighed for vidtrækkende udsigter. I Momhøje Plantage findes der rester af brunkulslejer, der forbinder geologien med den kulturbetingede udnyttelse af ressourcerne. Bakkeøens småbakkede terræn opleves særligt tydeligt, og dermed er de geologiske karaktertræk synlige. Oplevelsesværdien i Mombjerge understreges af rekreative ruter

samt naturcentret. Her findes der naturlegeplads og andre faciliteter (se billede s. 448).

V16-4: Egekrattene

Syd for Væggerskilde ligger Brejning Egekrat. Dette område er vurderet at have en *særlig oplevelsesværdi*, der knytter sig til den kulturbetingede fortælling, da egekrattene er en rest af Danmarks urskove, som idag er fredede. Denne type skov er gennem tiderne blevet brugt til græsning og skovhugst. Dette har påvirket skovens udseende, der derfor adskiller sig fra plantagerne, som er blevet plantet på hederne. Der ligger to oldtidshøje i krattet, som fortæller, at stedet har været beboet i flere tusinde år.

Enkeltelementer

Kirker

I landskabsområdet står flere kirker, men disse er generelt kun synlige lokalt og i de landsbyære landskaber. Kirkerne

er dog stadig en vigtig del af landskabets oplevelse og kulturbetingede fortælling (se billede på denne side og øverst på højre side).

I Vorgod har byens udvikling omkranset kirken, og bebyggelsen begrænser synligheden i det omgivende landskab. I Fjølstervang og Troldhede er kirkerne placeret i byranden, og bevoksning begrænser kirkernes synlighed. Nørre Vium Kirke ligger grænsende ned til Vorgod Ådal og er tydelig i det engprægede landskab, men dog kun lokalt. Kirken er uden kirketårn og er derfor mindre markant. Væggerskilde ligger som den eneste kirke i landskabsområdet højt i landskabet. Kirken er omkranset af beplantning, som gør den mindre synlig i landskabet.

Brunkulslejer

Gamle brunkulslejer findes spredt i landskabet, men er



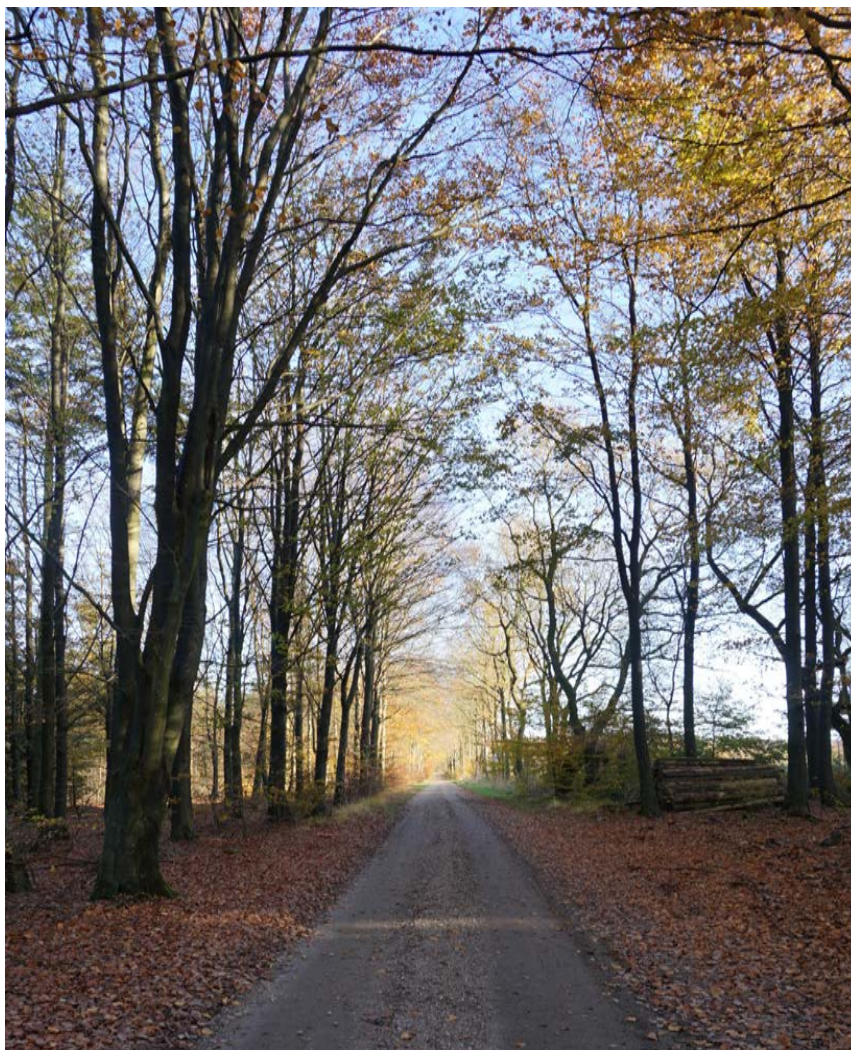
Nørre Vium Kirke ses ved Vorgod Ådal. Uden kirketårn er kirken stadig synlig i smeltevandsdalen lokalt.

ikke tydelige i landskabsbilledet i dag. Lejerne blev etableret under verdenskrigene. De ligger eksempelvis nær Nr. Vium, Troldhede og Ahlergårde og har stadig en væsentlig betydning for den kulturbetingede fortælling. Brunkulslejet nær Troldhede har været en af grundene til, at landsbyen blev til. Landsbyen udviklede sig fra jernbanen, der blev etableret som led i transport af brunkul fra det, der i dag er kendt som Kulsøen. Området var indtil 1948 præget af hede, hvorefter tilplantningen begyndte.

Udsigtspunkter

Store Momhøj

Store Momhøj ligger som det højeste punkt på Mombjergerne. Her er et væsentligt udsigtspunkt, som skaber udsigter over trætoppene.



Plantagerne har en særlig oplevelsesværdi, som knytter sig til tilplantningen af heden. Her ses Bjørslev Plantage.

Landskabskarakterens sårbarhed

Vurderingsemner

- Landskabskarakteren
- Skovrejsning
- Landbrugsbyggeri/stort byggeri i det åbne land
- Byrand
- Tekniske anlæg

Landskabskarakteren

Det vurderes generelt muligt at indpasse ændringer/tiltag i landskabets mosaikkarakter. Idet landskabet indeholder mange forskellige karaktertræk i form af plantage, hegn, dyrkede marker og afgræssede områder, skabes der i kombination med det småbakkede terræn flere muligheder for at indpasse ændringer og tiltag i landskabsområdet.

Landskabet rummer flere værdier og karakteristika, der især knytter sig til ådalene og de store sammenhængende plantage- og hedeområder. Disse områder er *særligt karakteristiske* og rummer ofte *landskabelige oplevelsesværdier* og er derfor sårbare over for ændringer.

Skovrejsning

Skov og plantage er et centralt karaktertræk, der især er udbredt i den sydlige del af landskabsområdet. Det vurderes muligt fortsat at indpasse ny skov i

området, der understøtter og forstærker mosaikkarakteren. Lavbundsområderne bør indgå i mosaiklandskabet med en lysåben karakter og derfor friholdes for skovrejsning.

Landskabsområdet rummer i dag både små og store plantager og har dermed kapacitet til ny skov i alle skala.

Vorgod Ådal vurderes sårbar

over for skovrejsning, da skov i dalen, herunder på dalsiderne, vil sløre dalens geologiske karaktertræk og dermed geologiske fortællinger. Det vil samtidig sløre den kulturbetingede oprindelse om dalens funktion som græsningslandskab.

De steder, hvor landskabet vurderes at have en *særlig oplevelsesværdi*, er landskabet sårbart over for skovrejsning,



Gårde ligger skjult af terræn og bevoksning eller højtliggende i terrænet og er dermed synlige. Her i den sydøstlige del af landskabsområdet nær Bjørslev Plantage ses en middelstor gård lavt i terrænet.



En visuel påvirkning fra tekniske anlæg opleves i hovedparten af landskabet. Påvirkningen opleves også over bevoksningen som her, hvor vindmøllerne ved Troldhede ses syd for Nørre Vium.

da skov begrænser synligheden eller særlige indsigtskiler. Det gælder eksempelvis udsigten til Omme Bakker i den nordlige del af landskabsområdet samt udsigter til heder og gravhøje, der er væsentlige kulturbetingede karaktertræk og *oplevelsesværdier* i landskabsområdet.

Landbrugsbyggeri/stort byggeri i det åbne land

Landskabsområdets varierende skala giver forskellige muligheder for at indpasse landbrugsbyggeri i forskellige skala.

Landskabet er kendetegnet af byggeri i middel skala, og derfor er landskabsområdet sårbart over for stort eller på anden måde markant byggeri.

Bedst egnet til landbrugsbyggeri eller andet stort byggeri er landbrugslandskabet i den nordlige halvdel af landskabsområdet. Her er landskabet i middelstor skala med relativ

lukket karakter på grund af hegn og anden bevoksning. Det giver mulighed for at skærme for stort byggeri, men stort byggeri kan også virke meget dominerende i de lukkede landskabsrum. Landskabets kapacitet til stort byggeri forudsætter en konkret vurdering og opmærksomhed på at indpasse byggeriet i landskabet.

De små landskabsrum, som især findes nær lavbundsområderne, er sårbare over for middelstort eller stort byggeri, da det let kommer til at dominere landskabet.

Det bakkede terræn bør i samspil med bevoksning i høj grad udnyttes til landskabelig indpassning af landbrugsbyggeri uanset skala og placering.

De dele af området, hvor landskabet fremstår *særligt karakteristisk*, vurderes områderne sårbare over for

landbrugsbyggeri som i Vorgod Ådal, plantagerne samt hederne.

Byrand

I landskabsområdet findes byerne Fjelsestervang, Vorgod-Barde og Troldhede, mens Videbæk, der er en større by, ligger tilstødende dette landskabsområde. Byudvikling i landsbyernes byrand vurderes ikke at påvirke landskabet væsentligt. Landskabsområdet vurderes derfor ikke sårbart over for udvikling i byranden, hvis der tages hensyn til det omgivende landskab.

Byrandene i de eksisterende landsbyer er overvejende grønne og opleves lukkede. I Troldhede er byranden ikke velafgrænset som i Fjelsestervang og Vorgod-Barde. Det er derfor væsentligt, at byudvikling her medvirker til at skabe en velafgrænset og grøn byrand.

Det er vigtigt, at byudvikling



Landsbyernes byrand er overvejende grøn som her vest for Fjelsevang, hvor kirketårnet ses over bevoksningen.

ikke finder sted i terrænlavninger og ikke virker markant set fra ådalene.

Videbæk ligger grænsende op til mosaiklandskabet i det tilstødende landskabsområde, *Skovbjerg Bakkeø Landbrugslandskab*. Her er landskabskarakteren sårbar over for byudvikling eller ændringer i Videbæk, da det kan medføre yderligere påvirkning af mosaiklandskabet, hvis der ikke i høj grad tages hensyn til mosaiklandskabet.

Det er væsentligt, at ny eller ombygget bebyggelse i byranden ikke virker markant, og at byen møder landskabet og i sit udtryk fremstår harmonisk i forhold hertil.

Tekniske anlæg

Landskabsområdet vurderes generelt sårbart over for tekniske anlæg på grund af landskabets skala og rumlige

karakter. Høje tekniske anlæg vil dominere de enkelte landskabsrum og vil samtidig være markant synlige fra øvrige dele af landskabsområdet, hvis højden overstiger bevoksningen. Det vurderes muligt at indpasse lave anlæg som eksempelvis solcelleanlæg. Det er væsentligt, at bevoksningsstrukturen medvirker til at afskærme de lave anlæg, så de ikke er synlige i landskabet. De dele af området, hvor landskabet er vurderet *særligt karakteristisk og oplevelsesrigt*, er særligt sårbare over for en teknisk påvirkning.



Vorgod Ådal ses her i den sydlige del af landskabsområdet, hvor Skjern Å og Vorgod Å mødes. Her er landskabet særligt sårbart over for ændringer og tiltag.

Samlet vurdering

Mål for landskabets karakter

Målsætningen af landskabets karakter

- er udtryk for en sammenvejning af de gennemførte vurderinger.
- peger på, om landskabets karakter bør vedligeholdes, beskyttes, ændres og/eller forbedres for at opretholde landskabets kvaliteter, herunder særlige karaktertræk og oplevelsesværdier.

Mål: Beskyt landskabskarakter

M16-1: Vorgod Ådal

Vorgod Ådal vurderes at være *særlig karakteristisk* og have *landskabelig oplevelsesværdi*, der både viser de geologiske karaktertræk i form af smeltevandsdal og de kulturbetingede fortællinger med afgræssede engarealer. Derfor har området fået målsætningen *beskyt*.

Målsætningen betyder, at der skal lægges vægt på, at de bærende karaktertræk bevares og om muligt styrkes. Dette er eksempelvis at friholde dalen for bevoksning og opretholde åens naturlige forløb. Ændringer i ådalen bør derfor kun ske, hvis de i særlig grad er tilpasset landskabet eller på anden måde understøtter landskabets karaktertræk eller værdi som oplevelsesrigt landskab.

M16-2: Mombjerge

Mombjerge er vurderet *særligt karakteristisk* og *oplevelsesrigt*.

Dette landskab har derfor fået målsætningen *beskyt*.

Beskyttelsesmålsætningen betyder, at der kun bør ske ændringer, der medvirker til at bevare eller styrke Mombjerge og dets nærmeste omgivelser ved at friholde højen og dens omgivelser for bevoksning, som kan sløre både højens synlighed i landskabet og udsigterne fra højen. Der bør lægges vægt på at bevare

og styrke landskabets særlige karaktertræk og oplevelsesrige kvaliteter, herunder de bærende karaktertræk, der er med til at formidle landskabets geologiske og kulturhistoriske fortællinger.

M16-3: Egekrattene

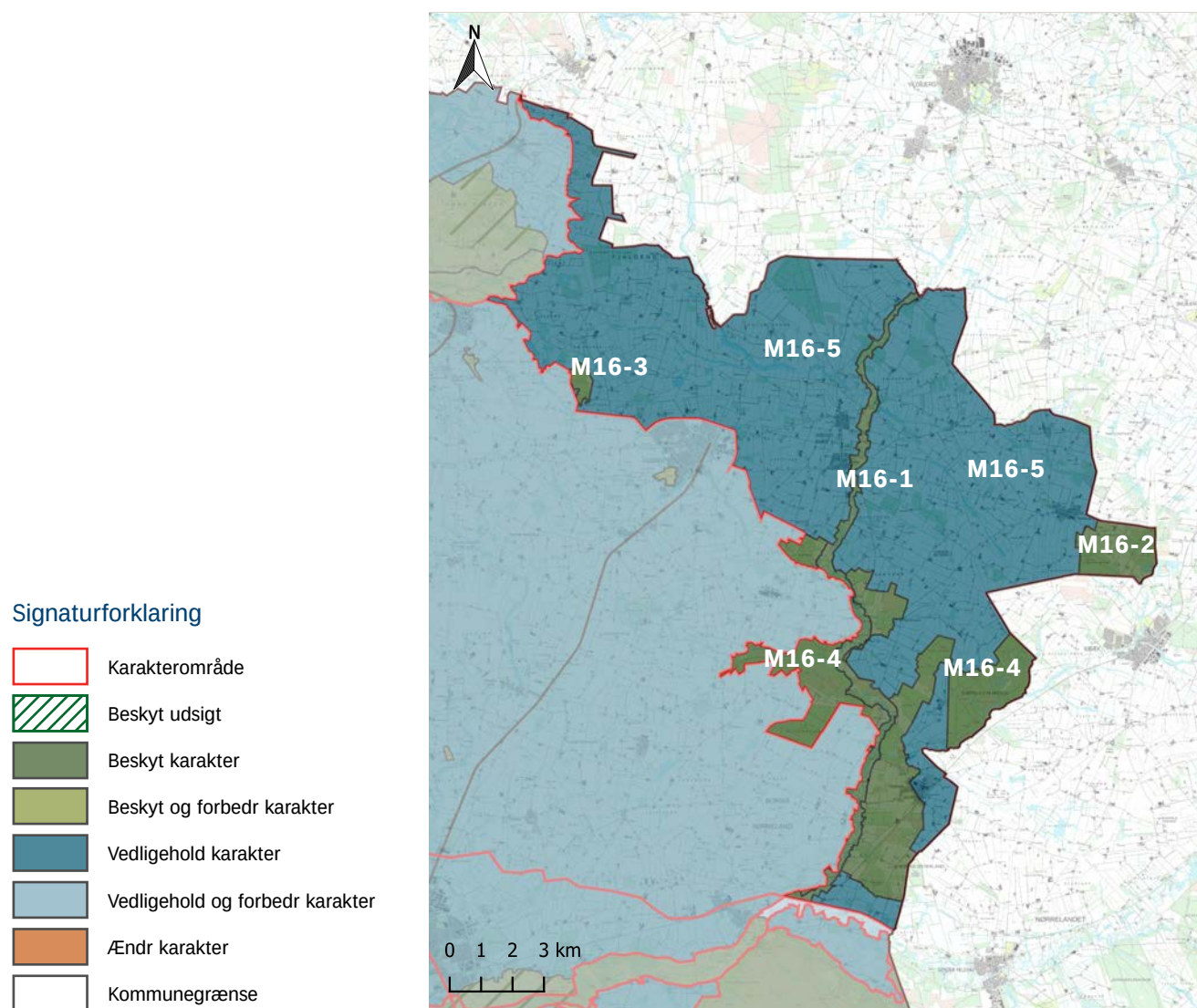
Egekrattene er vurderet *særlig oplevelsesrigt* og har derfor fået målsætningen *beskyt*.

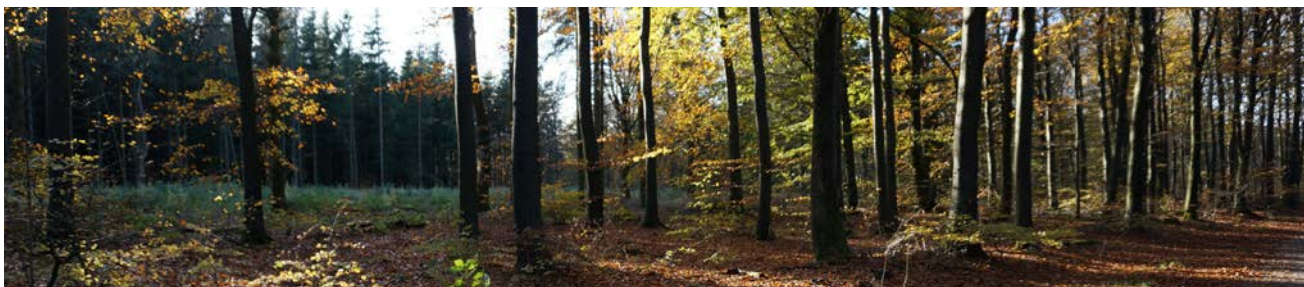


Landskabet fremstår med forskellige skala gårde og landbrug. Bevoksning og terræn medvirker i forskellig grad til gårdenes indpasning i landskabet. Her vest for Trolldhede ligger gårdene delvist skjult af bevoksning.



Landbrugslandskabet fremstår i varierende størrelser i overvejende middel tilstand og er karakteristisk. Her i den nordlige del af landskabet nord for Abildtrup fremstår landskabet i stor skala.





Bjørnslev Plantage er særligt karakteristisk og har en særlig oplevelsesværdi. Dette er tilknyttet tilplantningen af heden.

Beskyttelsesmålsætningen betyder, at der kun bør ske ændringer, der medvirker til at bevare eller styrke området.

M16-4: Borris og Bjørnslev Plantage

Borris og Bjørnslev Plantage har fået målsætningen *beskyt*, fordi landskabet er vurderet *særligt karakteristisk, oplevelsesrigt* og i god tilstand.

Målsætningen betyder, at ændringer i området kun bør ske, hvis de medvirker til at styrke landskabets særligt karaktergivende elementer. Særlig opmærksomhed bør være på at styrke hedekarakteren. Det er også væsentligt, at det sikres, at ingen yderligere visuel påvirkning sker i området.

Mål: Vedligehold landskabskarakter

M16-5: Landbrugslandskabet

I den nordlige del af området har landbrugslandskabet

fået målsætningen *vedligehold*, da landskabet er vurderet *karakteristisk* uden særlige oplevelsesværdier.

Målsætningen betyder, at der kan ske ændringer i landskabet, men at det bør ske med hensyn til landskabets karakter. En landskabelig tilpasning af elementer bør således understøtte landskabets karaktertræk.



Vorgod Ådal ses her nær Troldhede. Ådalen slynger sig i sit naturlige forløb i smeltevandsdalen og er præget af sparsom bevoksning.